

Egede Instituttet 1993

ÅRSMELDING

1. Styret og administrasjonen

Egede Instituttets styre har fra årsmøtet 1993 bestått av Tormod Engelsen (formann), Notto R. Thelle, Viggo Koch, John Victor Selle, Jan Martin Berentsen (oppnevnt av staten f.o.m. 1/1-93), Tore Laugerud (instituttleder) – og varamedlemmer Dagfinn Solheim, Jørgen Hardang og Irene Bjørnsborg. Det har vært 5 møter, og 35 saker har vært behandlet.

Instituttet har vært ledet av misjonsprest, cand. theol. Tore Laugerud i 30 % stilling. Biblioteket har vært ledet av bibliotekar Eva Jørgensen i halv stilling. Arbeidet med nyreligiøsitet har vært ledet av instituttlektor Arne Tord Sveinall i 20 % stilling. Professor dr. theol. Notto R. Thelle har redigert tidsskriftet, og Knut Hagen har arbeidet som kasserer.

2. Aktiviteter

Biblioteket. Samarbeidet med Menighetsfakultetets bibliotek er utviklet videre og fungerer nå meget tilfredsstillende. P.g.a. de to bibliotekers felles utlån av bøker, lar det seg ikke gjøre å føre selvstendig statistikk over Egede Instituttets utlån, men både skrankelån, lesesalslån og fjernlån har vært økende. Det arbeides med å finne en løsning på statistikkproblemet. Bibliotekaren har også en økende mengde referansespørsmål, både pr. brev, telefon og ikke minst studenter og andre som besøker biblioteket. Flere forskere fra andre institusjoner har vist stor interesse både for instituttets tidsskrifter og det historiske materiell.

Da det oppsto vannskade i bibliotekets fjernmagasin for eldre litteratur, søkte en Menighetsfakultetet (MF) om en utvidelse av det arealet Egede Instituttet disponerer på MF. Dette ble innvilget gjennom stor imøtekommenhet, og fjernmagasinet er nå avviklet og flyttet til

MF. Opptørking etter vannskaden og flytting var meget tidkrevende, men til gjengjeld er nå hele boksamlingen under samme tak. Dette letter den daglige driften og innebærer en besparelse på ca. kr 20 000 i husleie. Kun et minimalt antall bøker tok varig skade av vannet.

Bibliotekets tilvekst i 1993 var 136 bind. Den samlede bokbestand er nå på ca. 10 055 bind. Det abonneres på 60 tidsskrifter.

Norsk tidsskrift for misjon har som vanlig utkommet med 4 nummer med faglige artikler innen temaområdene norsk og internasjonal misjon og misjonsforskning, misjonshistorie, 3. verdens teologi, u-landsspørsmål, forholdet til andre religioner og nyreligiøsitet. Nr. 1/93 brakte materialet fra studiedagen om «Genteknologien, u-landa og misjonen», som ble holdt i tilknytning til årsmøtet 1992 i Nordisk Institutt for Misjonsforskning og Ekumenisk forskning (NIME). Nr. 4/93 var et temanummer om kontekstuell teologi. Opplaget er 500. Antall betalende abonnenter høsten 1993 var 303.

Negativ abonnementsutvikling og ønske om en friere disponering av tidsskriftets økonomi førte til at Egede Instituttet sa opp sin samarbeidsavtale med Universitetsforlaget ved årsslutt 1993. Prisen for abonnement ble ved overtakelsen senket fra kr 330,- til kr 250,-, for studenter kr 150,-. På dette grunnlag er det startet en vervekampanje for å få nye abonnenter. Overtakelsen har ført til en del merarbeid, spesielt i overgangsfasen, men den nye ordningen vil kunne styrke instituttets økonomi betydelig. Det er inngått avtale med Indre Smaalenenes Trykkeri om trykking, distribusjon og abonnementservice.

Missiologisk forum. 1993 ga en ny tilvekst til instituttets virksomhet gjennom opprettelsen av Missiologisk Forum. Forumets målsetting er å:

- stimulere til forskning og studier av misjon og religion.
- skape kontakt og faglig utveksling på tvers av kirke- og organisasjonsgrenser mellom personer som arbeider med disse spørsmål.
- utgjøre et forum for presentasjon av egne arbeider og synspunkter med faglig tilbakemelding og debatt.
- informere om trender og tendenser innen internasjonal misjonsforskning.
- rette oppmerksomheten mot aktuelle områder for norsk misjonsforskning.

Målgruppen er misjons- og religionsforskere, teologiske lærere, misjonsledere, misjonærer, personer tilknyttet internasjonalt, kirkelig arbeid og andre interesserte. Missiologisk Forum tar sikte på å

avholde foredragsmøter, temadager og forskerseminarer ca. 4 ganger i året. I tillegg ønsker en å arrangere/medvirke til samlinger/«briefing»-møter når internasjonale fagpersoner besøker Norge i andre sammenhenger. Ansvarlig for virksomheten er instituttleder i samarbeid med en arbeidsgruppe/programkomite bestående av Berit Hagen Agøy (KUI), Knud Jørgensen (KN), Bjørn Hinderaker (Fjellhaug skoler), Jørgen Hardang (PYM) og Notto R. Thelle (TF). Forumet hadde ved årsskiftet ca. 50 personlige medlemmer.

Egede Instituttets seminarvirksomhet er nå hovedsakelig kanalisert gjennom Missiologisk Forum. I 1993 ble det holdt 4 møter: Dr. Kwame Bediako: «Burning Issues in African Theology Today», Oddbjørn Leirvik og John Gunnar Raen: «Kristus i Islam», Knud Jørgensen og Sigrun Møgedal: «Diakoni, misjon og menighet», Hilde Frafjord Johnson og Bernt Lindtjørn: «Teologisk og missiologisk refleksjon over tradisjonell medisin».

Missio Nordica. Egede Instituttet er organisasjonsmessig forankringspunkt og ansvarlig for finansiering, salg og distribusjon av NIME-bibliografien *Missio Nordica* i Norge. En arbeidsgruppe bestående av Jan Martin Berentsen (formann), Tormod Engelsviken, Jørgen Hardang, Peder A. Eidberg og Kristin Norseth bistår instituttleder i dette arbeidet.

4. utgave med oversikt over materiale publisert i 1992 ble distribuert til ca. 130 norske adresser (misjonsorganisasjoner, utdanningsinstitusjoner, biblioteker m.m.) i desember måned. Dette var siste årgang i prosjektets prøveperiode. I prøveperioden har bibliografien vært distribuert gratis for å gjøre den kjent i markedet.

Gjennom tilsagn om støtte fra 19 forskjellige sponsorer har instituttet lyktes i å sikre norske driftsmidler til prosjektet t.o.m. 1996. Samtidig har man arbeidet med å tilrettelegge for abonnements-tegning og løssalg, for å gjøre *Missio Nordica* mindre sponsoravhengig i fremtiden. I dette øyemed er det utarbeidet en markedsføringsfolder som ble vedlagt ved utsendelsen av 1993-utgaven. Fra 1994 vil kun sponsorene motta et begrenset antall gratis eksemplarer. Andre må tegne abonnement. Misjonshøgskolen vil som før finansiere og drive det norske dokumentalistsenteret og foreta dataregistrering.

Markedsføringsiltak. Det ble i 1993 utviklet en ny informasjonsfolder om Egede Instituttet. Samtidig ble det laget 4 store utstillingsplakater, som bl.a. har vært i bruk i forbindelse med generalforsamlingen i Den Norske Santalmisjon. Våre medlemsorganisasjoner oppfordres til å gi plass til en presentasjon av Egede Instituttet ved egnede arrangementer.

Studieprosjekter. Studieprosjektet om «Alternativ medisin og kristen

tro» støttet av Kirkerådet, har gjort store fremganger i 1993. Arne Tord Sveinall leder prosjektet. Med seg har han en referansegruppe av teologer og medisinerer bestående av: overlege, dr.med. Leif Jan Bjørnson, Diakonhjemmets sykehus; instituttlektor Leif Gunnar Engedal, Modum Bad; førsteamanuensis Tormod Engelsviken, Menighetsfakultetet og prof. dr. theol. Notto R. Thelle, Universitetet i Oslo. En regner med å avslutte prosjektet i innværende år, og planlegger utgivelse i bokform.

Nyreligiøsitetsarbeidet i 1993 har ellers omfattet 23 foredrag/forelesninger i ulike sammenhenger. I tillegg har man arrangert det årlige kurs om nyreligiøsitet for ressurspersoner i bispedømmer og frikirker, i samarbeid med Institutt for Sjelesorg, Peterstiftelsen og Kirkerådet. Det har vært ført 26 sjelesørgeriske samtaler med mennesker som har vært i kontakt med nyreligiøse bevegelser. En rekke foreldre som har fått sine barn i ulike sekter har ringt for å be om råd.

Et arkiv med klipp om nyreligiøsitet fra dags- og ukepresse er videreutviklet i samarbeid med Menighetsfakultetet, Peterstiftelsen, Emmaus-prosjektet, Foreningen «Skepsis», Indremisjonsselskapets Bibelskole og Rønningen Folkehøgskole. Arkivet er tilknyttet Egede Instituttets bibliotek, og utgjør antagelig landets beste klipparkiv med nyreligiøst materiale. Arbeidet har også omfattet en del pressekontakt.

3. Økonomi

Regnskapet for 1993 viser et driftsunderskudd på kr 40 583,- som ble dekket av egenkapitalen som da ble redusert fra kr 97 481,- til kr 56 898,-.

Inntekter. Egede Instituttet driver sin virksomhet på grunnlag av gaver fra enkeltpersoner og menigheter, tilskudd fra organisasjoner og støtte fra staten. Statsstøtten er i dag helt avgjørende for driften av instituttet.

I 1993 kom det inn kr 33 030,- i gaver fra enkeltpersoner. Den nye ordningen med skattefritak på gaver gitt til instituttet ble aktivt brukt for å skaffe nye givere, og førte til en økning av denne posten med over 40 % i forhold til fjoråret. Misjonsorganisasjoner/kirkesamfunn ga kr 47 800,-. Fra menigheter kom det kr 31 461,-. Nyreligiøsitetsarbeidet innbrakte kr 6680,-, og Missiologisk Forum kr 3559,-. Tilskuddet fra staten var på kr 272 000,- og en hadde kr 38 730,- i diverse inntekter hvorav mesteparten (kr 25 000,-), utgjøres av et forsikringsoppgjør fra Ansvar Varde i forbindelse med vannskaden i magasinet. I tillegg kommer kr 75 000,- fra Kirkerådet (særfond II) øremerket studieprosjektet «Kristen tro og alternativ medisin».

Utgifter. I 1993 var personalutgiftene kr 382 174,-. I dette er inkludert lønn til leder, bibliotekar, instituttlektor i nyreligiøsitet, kasserer og redaktørhonorar. Som ekstrautgifter inngår her lønninger til arbeidet med opptørking og flytting av magasinet, dekket gjennom overfornevnte forsikringssum. Husleia har utgjort kr 49 301,-, og innkjøp av bøker og tidsskrifter til biblioteket kr 38 323,-. Utgifter til kontorhold og diverse beløp seg til henholdsvis kr 34 343,- og 26 335,-. Spesielle utgifter til nyreligiøsitetsarbeidet beløp seg til kr 18 366,-.

Det store regnskapsunderskuddet skyldes flere forhold. På inntektssiden fortsetter støtten fra kirkesamfunn/misjonsorganisasjoner å synke. Svikten i forhold til budsjettet var på kr 25 000,-. Instituttet vil møte denne utviklingen gjennom en mer realistisk budsjettering på dette punktet. I tillegg går en ut med en sterk oppfordring til medlemsorganisasjonene om å betale sine bidrag i løpet av første halvår, hvilket muliggjør en mer effektiv økonomistyring.

På utgiftsiden ligger det en ekstra lønnsutgift på ca. kr 6500,- for merarbeid i forbindelse med overtagelsen av Norsk Tidsskrift for Misjon, som først kommer tilbake i form av inntekter i 1994. En budsjettoverskridelse på nesten kr 10 000,- for kontorhold skyldes viktige engangsinvesteringer til ny kopimaskin, datamaskin samt produksjon av informasjonsfolder og informasjonsplakater om Egede Instituttet.

Underskuddet har gjort instituttets økonomi enda mer sårbar enn før. Styret foreslår derfor et forsiktig budsjett for 1994, og budsjetterer med et overskudd på kr 16 000,- som en ekstra sikkerhetsventil. Styret vil følge nøye kostnadsutviklingen gjennom året. Mulighetene for en styrking av inntektssiden synes først og fremst å ligge i å tenne nye grupper til å bli personlige givere, og tegne abonnement på Norsk Tidsskrift for Misjon. Her er det skapt et godt grunnlag gjennom ordningen med skattefritak på gaver til instituttet, og senkningen av abonnementsprisen med hele 25 %.

Tormod Engelsen
formann

Viggo Koch
nestformann

Tore Laugerud
instituttleder

ARBEIDET MED NYRELIGIØSITET

Rapporten fra 1993 er den 6. i rekken av rapporter fra dette prosjektet. Ytre sett er lite forandret fra året før, men arbeidet inneholder stadig nye utfordringer, slik at når jeg nå ser tilbake på de tidligere årsrapporter, så viser det seg at hvert år har hatt sine vektlegginger.

Arbeidet drives fremdeles med utgangspunkt i 1/5 stilling. Det går an å ønske seg mere, men en finner det urealistisk med utgangspunkt i de nåværende økonomiske betingelser. Mer utfordrende er det da å fylle disse prosentene med et adekvat arbeid med nyreligiøsitet.

1992 var preget av kirkebrannene og alle tumultene rundt satanisme. 1993 har ikke hatt samme type medieoppslag som har satt sitt preg på arbeidet med nyreligiøsitet. Fordelen ved det har vært at det har vært mulig å konsentrere seg om en annen viktig oppgave.

Alternativ medisin

Som nevnt i fjorårets årsberetning fikk Egede Instituttet midler fra Kirkens Særfond II for at jeg skulle utvikle et prosjekt om forholdet mellom alternativ medisin og kristen teologi. Arbeidet begynte så smått i 1992, men det var først og fremst i 1993 at arbeidet skjøt fart, etter som jeg da benyttet hele august og september til dette arbeidet. Noen foredrag har det også blitt med tema fra denne emnekretsen. Jeg regner med at arbeidet vil komme i mål i løpet av 1994 – godt hjulpet av en støttegruppe bestående av Notto R. Thelle, Tormod Engelsviken, Leif Jan Bjørnson og Leif Gunnar Engedal.

I forbindelse med prosjektet har jeg også hatt studietur til Bergen, Åbo, Helsingfors og Aarhus for å samle materiale, og for å diskutere sentrale spørsmål med mennesker som er opptatt av tilsvarende problemstillinger.

Foredrag og forelesninger

Av hensyn til prosjektarbeid med alternativ medisin har det blitt noe færre foredrag i 1993 enn i 1992. Alt i alt har det blitt 23 foredrag om nyreligiøsitet med utgangspunkt i Egede Instituttet. Av disse har 21 gitt inntekt til EI. Jeg tar ikke her med de foredrag som er holdt over tilsvarende tema – men med utgangspunkt i Institutt for Sjelesorg.

Sjelesørgeriske samtaler

Hvis en regner antall sjelesørgeriske samtaler med besøk på kontoret, så kom jeg opp i 26 samtaler i løpet av året. I tillegg til disse kommer en god del telefonsamtaler – ofte fra foreldre som har fått sine unge sønner og døtre inn i en form for sektvirksomhet som er

vanskelig å håndtere. Jeg betrakter denne virksomheten som noe av det mest meningsfylte jeg gjør, og jeg har et bestemt inntrykk av at denne virksomheten kunne utvides dersom vi hadde hatt midler til det.

Klipparkiv

Arbeidet med dette kom skikkelig i gang i 1993, og var dette året et samarbeid mellom Menighetsfakultetet, Peter Stiftelsen, Emmaus-prosjektet, Foreningen «Skepsis», Indremisjonsselskapets Bibelskole, Rønningen Folkehøgskole og Egede Instituttet. Budsjettet for 1993 var kr 23 000,- til dette formålet. Budsjettet ble ikke overskredet, men arbeidet forutsetter en viss våkenhet fra undertegnede for at så ikke skal skje. Hvis det dukker opp en stor sak, f.eks. Satanisme og kirkebranner, sitter vi med en stor mengde klipp om samme sak som det ikke er mulig å returnere. Samarbeidet mellom Norske Argus A/S var utmerket, men det tok litt tid før vi fant en brukbar form, hva vi skulle ha med/ikke ha med etc.

Klipparkivet skal katalogiseres, noe som tar mye tid for undertegnede. I tillegg skal klippene files av bibliotekaren. Arbeidet til tross: Vi sitter med et unikt materiale som jeg antar (?) er landets beste når det gjelder klipp av nyreligiøst materiale. For å begrense bibliotekets arbeid med dette arkivet, er det i dag kun til disposisjon for dem som abonnerer på ordningen, og er således ikke helt parallell til Egede Instituttets boksamling for øvrig.

Samarbeidsvirksomhet

Vårt mest omfattende samarbeid er knyttet til kurset i nyreligiositet for ressurspersoner i bispedømmer og frikirker. Dette finner sted på Institutt for Sjelesorg i mai hvert år, og er et samarbeid mellom Institutt for Sjelesorg, Peterstiftelsen, Kirkerådet og Egede Instituttet. Ca. 20 deltakere kommer hvert år, og det er ønskelig at de samme personer kommer igjen fra år til år. Hensikten har vært å stimulere til arbeid med nyreligiøse spørsmål i bispedømmer og frikirker, idet kursdeltakerne selv skal kunne holde kurs etc. Vårt kurs i 1993 var det 4. i rekken.

I tillegg til dette har vi et samarbeid med institusjoner som på en eller annen måte har befatning med nyreligiøse problemstillinger. En engere krets kommer sammen to ganger i året, mens en noe utvidet gruppe har et halvdagsseminar på IKO i september hvert år.

Media

Som jeg tidligere nevnte, var ikke 1993 preget av de store nyreligiøse

begivenheter. Unntaket var kanskje Koresh-tragedien i Texas. I den forbindelse var det en del henvendelser fra presse og radio, men ellers har 1993 vært stille i så henseende.

Fremtidsvyer

Jeg drømmer fremdeles om å kunne utvikle en database med nyreligiøse emner beregnet på norske forhold. Den tekniske kunnskapen er ikke vanskelig å skaffe seg, men det er et økonomisk spørsmål og et arbeidsspørsmål. Materialet som skal legges inn må gjøres av en person med stor fagkunnskap på området.

Jeg ser også for meg at vi i fremtiden kan gi korttidsstipend til mennesker som er interessert i små forskningsoppgaver innen nyreligiøsitet. Dette kunne i sin tur bli en nyreligiøs skriftserie som kunne gjøre Egede Instituttet mer kjent, og som muligens også vil gi litt avkastning.

Oppgavene var mange og interessante i 1993, noe jeg også regner med at de vil bli kommende år.

Arne Tord Sveinall